

Úvod do kognitivních věd

PSY 481

Formality

Přednášející: Michal Vavrečka

Email: vavrecka@fss.muni.cz

Konzultace: dle dohody

Místo a čas: každé úterý v 18.00 v místnosti 23

Předpoklady: základní znalosti počítačů a psychologie

Osnova: viz. sylabus v informačním systému

Příprava na hodinu: četba zadaného článku

Povinná účast: 75 procent

Způsob ukončení: test

Literatura

Česká

Mařík, O. (Ed.). (1993). Umělá Inteligence (1). Praha: Academia.

Mařík, O. (Ed.). (1997). Umělá Inteligence (2). Praha: Academia.

Mařík, O. (Ed.). (2001). Umělá Inteligence (3). Praha: Academia.

Mařík, O. (Ed.). (2003). Umělá Inteligence (4). Praha: Academia.

Peregrin, J. (2003). Filosofie a jazyk. Praha: Triton.

Pstružina, K. (1998). Svět poznávání: k filozofickým základům kognitivní vědy. Olomouc: Nakladatelství Olomouc

Sedláková, M. (2004). Vybrané kapitoly z kognitivní psychologie : mentální reprezentace a mentální modely . Praha: Grada.

Smullyan, R. (2003). Navěky nerozhodnuto. Úvod do logiky a zábavný průvodce ke Gödelovým objevům. Praha: Academia.

Sternberg, R. J. (1996). Kognitivní psychologie. Praha: Portál.

Šíma, J., Neruda R. (1996). Teoretické otázky neuronových sítí. Praha: Univ. Karlova.

Thagard, P. (2001). Úvod do kognitivní vědy. Praha: Portál.

Literatura

Zahraniční

Crane, T. (2002). *The Mechanical Mind: A Philosophical Introduction to Minds, Machines and Mental Representation*. Harmondsworth: Penguin Books.

Gazzaniga, M., Ivry, R., & Mangun, G. (1998). *Cognitive Neuroscience: The Biology of the Mind*. New York: W.W. Norton and Co.

Haugeland, J. (1997). *Mind Design II: Philosophy, Psychology, Artificial Intelligence* (2nd ed.). Cambridge, MA: MIT Press (A Bradford Book).

Hofstadter, D. R. (1999). *Gödel, Escher, Bach : an eternal golden braid*. New York : Basic Books.

Hogan, J. P. (1998). *Mind Matters: Exploring the World of Artificial Intelligence*. New York: Del Ray.

Luger, G.F. (1994). *Cognitive Science: The Science of Intelligent Systems*. Boston, MA: Academic Press.

Pfeifer, R. ,& Scheier, C. (2001). *Understanding Intelligence*. Cambridge, MA: MIT Press.

Pinker, S. (1997). *How the Mind Works*. New York: W. W. Norton & Company.

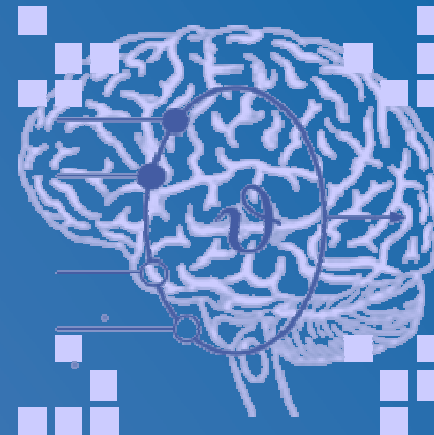
Sternberg, R. J. (Ed.).(1999). *The nature of cognition*. Cambridge, MA: MIT Press.

Wilson, R. A., & Keil, F. C. (Eds.). (1999). *The MIT Encyclopedia of the Cognitive Sciences*. Cambridge, MA: MIT Press

Obsah

1. **Co jsou kognitivní vědy**
2. **Přehled konstituujících oborů**
3. **Filosofická východiska**
4. **Stručná historie**
5. **Současnost**
6. **Metodologická východiska**
7. **Možnosti aplikace**
8. **Příklady aplikací**
9. **Shrnutí**

Co jsou kognitivní vědy ?

Definice

Slovo **kognice** označuje všechny procesy, kterými jsou smyslovými vstupy transformovány, zpracovávány, ukládány, vyvolávány a používány. Týká se to i takových procesů, které probíhají za nepřítomnosti relevantních stimulací, například imaginace a halucinace. (**Neisser**)

Věda – je jeden ze způsobů poznání založený na testy ověřitelných popisech světa, získaných pomocí lidského výkladu v přirozených kategoriích obecně pozorovatelných a reprodukovatelných smyslových údajů, získaných interakcí s přirozeným světem.

Kuhn? Feierabend? Popper? Lakatos?

Co jsou kognitivní vědy ?

Definice CS

Kognitivní vědy jsou interdisciplinárním přístupem ke studiu mysli a inteligence za použití znalosti z oblasti psychologie, filozofie, lingvistiky, neurověd, antropologie, informatiky, a inženýrství. [...] Studium mysli je z podstaty interdisciplinární, což umožňuje rozdílný vhled i metodologie daných oborů. (z webu University of Waterloo)

Kognitivní vědy představují interdisciplinární vědecké zkoumání mysli. Jejich metody a poznatky vycházejí z informatiky, lingvistiky, neurověd, psychologie, kognitivní neuropsychologie a filozofie. Snaží se porozumět jak funguje mysl v termínech procesů operujících na reprezentacích. Mysl jako základ inteligentní akcie ve světě je opisovaná v termínech výpočtů a zpracování informace. (Green)

Co jsou kognitivní vědy ?

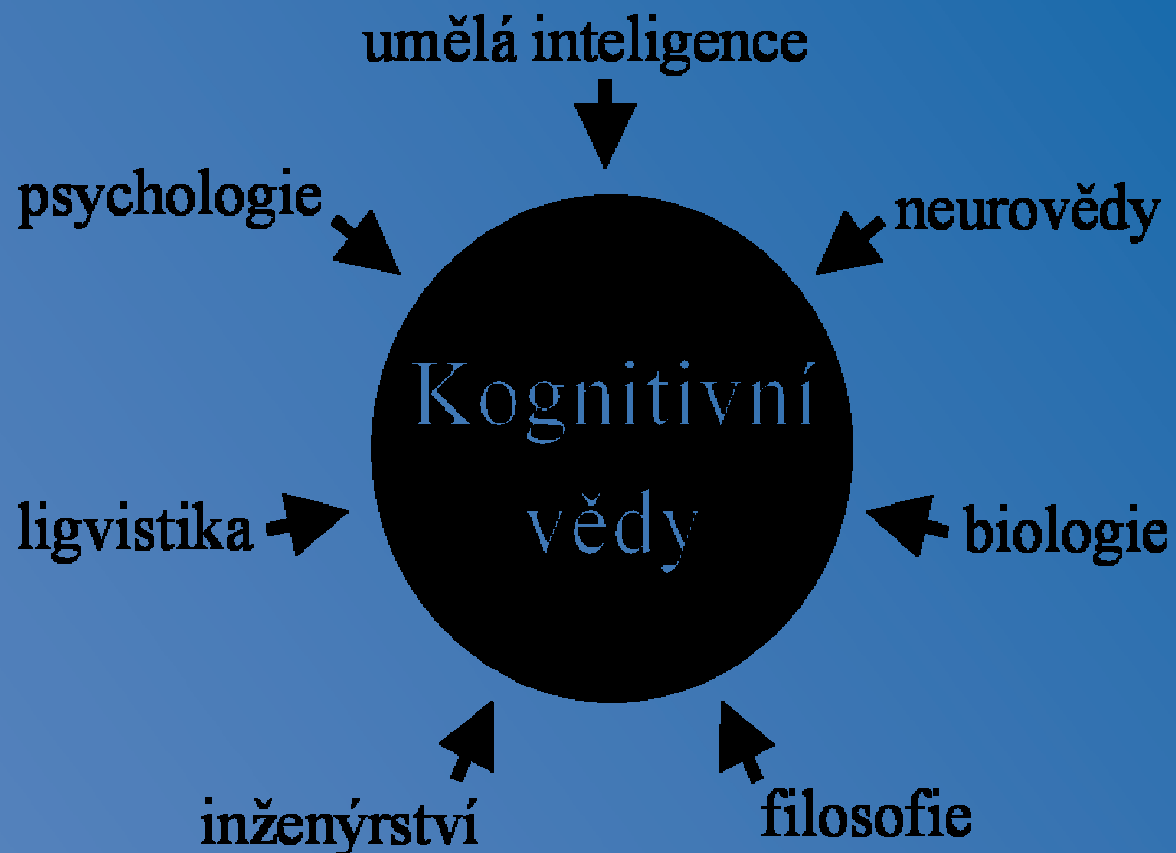

Společné znaky definic:

1. Předmětem zkoumání kognitivních věd je obvykle mysl, inteligence, myšlení nebo kognice.
2. Povaha vědeckého zkoumání v kognitivních vědách je interdisciplinární.
3. Předmět kognitivních věd je charakterizovaný v počítačně-reprezentačních pojmech.

Body 1.) a 2.) tvoří širokou definici CS, třetí bod (spolu s 1. a 2.) odlišuje tzv. úzkou definici CS.

Obory tvořící CS

Pro a proti definice CS

Pro:

Definice dobře odráží intedisciplinární založení kognitivních věd a také oblasti jejich zájmu.

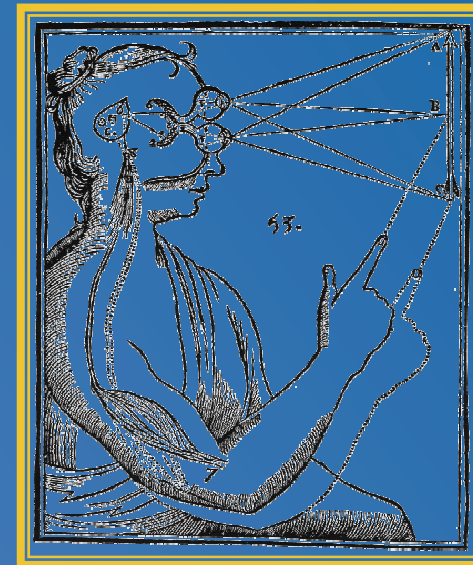
Proti:

Z definice není jasné jaký je rozdíl mezi CS a jednotlivými obory, které CS konstituují.

Teoretická východiska

- **Racionalismus (Descartes: 1596-1650)**
- **Empirismus (Locke, Hume, Berkeley: 18 stol.)**
- **Strukturalismus (Wundt & Tichener: 19 stol.)**
- **Analytická filosofie (Frege)**
- **Funkcionalismus (James)**
- **Behaviorismus (Watson)**
- **Informační teorie (Shannon)**
- **Universální gramatika (Chomsky)**

Stručná historie CS

S rozvojem počítačů dochází v 50 letech 20. století ke změně v pohledu na způsob fungování lidské psychiky. Člověk začíná být nazírán jako „systém zpracovávající informace“.

Nastává příznivá doba pro rozvoj oblasti, jejíž cílem je pochopení a napodobení lidské kognitivních schopnosti.

- Cybernetics (Wiener 1947)**
- Communication Theory (Shannon 1949)**
- Computing Machinery and Intelligence (Turing 1950)**
- Linguistics (Chomsky 1956)**

Dartmouth 1956 – konference, která je považována za místo zrození oboru UI

MIT 1956 – konference, která je považována jako místo zrozená oboru CS

Historický kontext

1949

Donald O. Hebb publikuje *The Organization of Behavior*

Shannon and Weaver publikují *The mathematical theory of the communication*

1950

Alan Turing publikuje *Computing machinery and intelligence*

1952

Egon Brunswick publikuje *The conceptual framework of psychology*

Frederic Bartlett publikuje Think and to Conceive: Experiments of Practical psychology

1956

Jerome Bruner a kol. publikují *A study of thinking*

George A. Miller publikuje v *Psychological Review* svůj slavný článek magické číslo 7

Historický kontext

1958

Allen Newell, Marvin E. Shaw a Herbert A. Simon. Článek Elements of a Theory of Human Problem Solving, byl prvním pokusem o popis informačního paradigmatu v psychologii.

Donald Broadbent publikuje Perception and Communication

1959

Wolfgang Köhler publikuje Gestalt psychology today

Noam Chomsky publikuje jeho revizi knihy Verbal Behavior kterou předtím vydal B. F. Skinner

J. J. C. Smart publikuje článek Sensations and Brain Process

1966

J. J. Gibson publikuje The senses considered as perceptual system

Jerome S. Brunerova kniha Studies in Cognitive Growth byla vydána.

Článek Saula Sternberga High Speed Scanning in Human Memory byl otištěn v časopise Science

Historický kontext

1967

Ulric Neisser publikuje Cognitive Psychology

1971

R. Shepard & J. Metzler publikují článek Mental rotation of 3D objects

1972

A. Newell & H. Simon publikuje Human Problem Solving

1979

J.J. Gibson publikuje The ecological approach to visual perception

Lachman, Lachman & Butterfield publikuje Cognitive psychology and information processing: An introduction

1980

John Searle představil svůj článek Minds, Brain, and Programs the Chinese room argument

Historický kontext

1982

David Marr publikuje *Vision: an investigation computationalon the human representation and the processing of the visual information*

1983

John R. Anderson publikuje *The Architecture of Cognition*

Jerry Fodor publikuje *The Modularity of the Mind*

1984

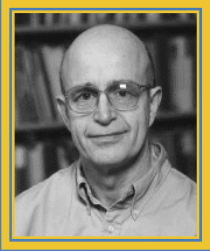
Zenon Pylyshyn publikuje *Computation and Cognition*

1986

McClelland, J. L. & Rumelhart, D. E. vydávají sérii knih *Parallel Distributed Processing*

A. Paivio publikuje *Mental Representations: a dual codeapproach*

Klíčové postavy CS

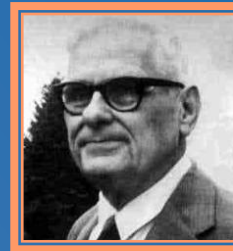
J.R. Anderson

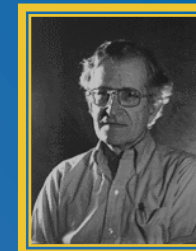
R. Brooks

K. Godel

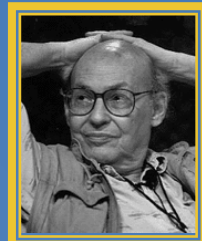
A. Church

N. Chomsky

M. Gazzaniga

M. Minsky

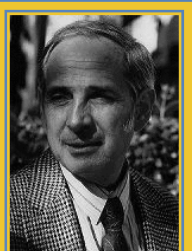
A. Newell

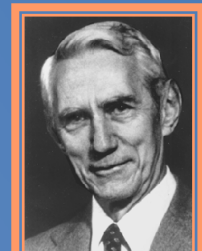
J. von Neumann

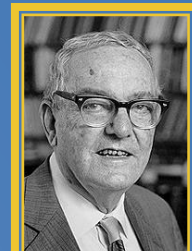
U. Neisser

J. Searle

C. Shannon

H. Simon

R. Stenberg

A. Turing

Odborníci na CS u nás

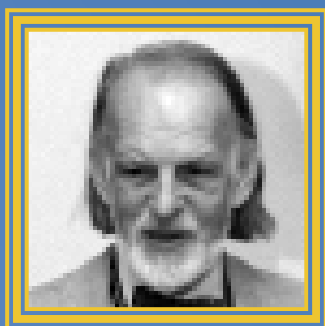
I.M. Havel

J. Kelemen

V. Kvasnička

K. Pstružina

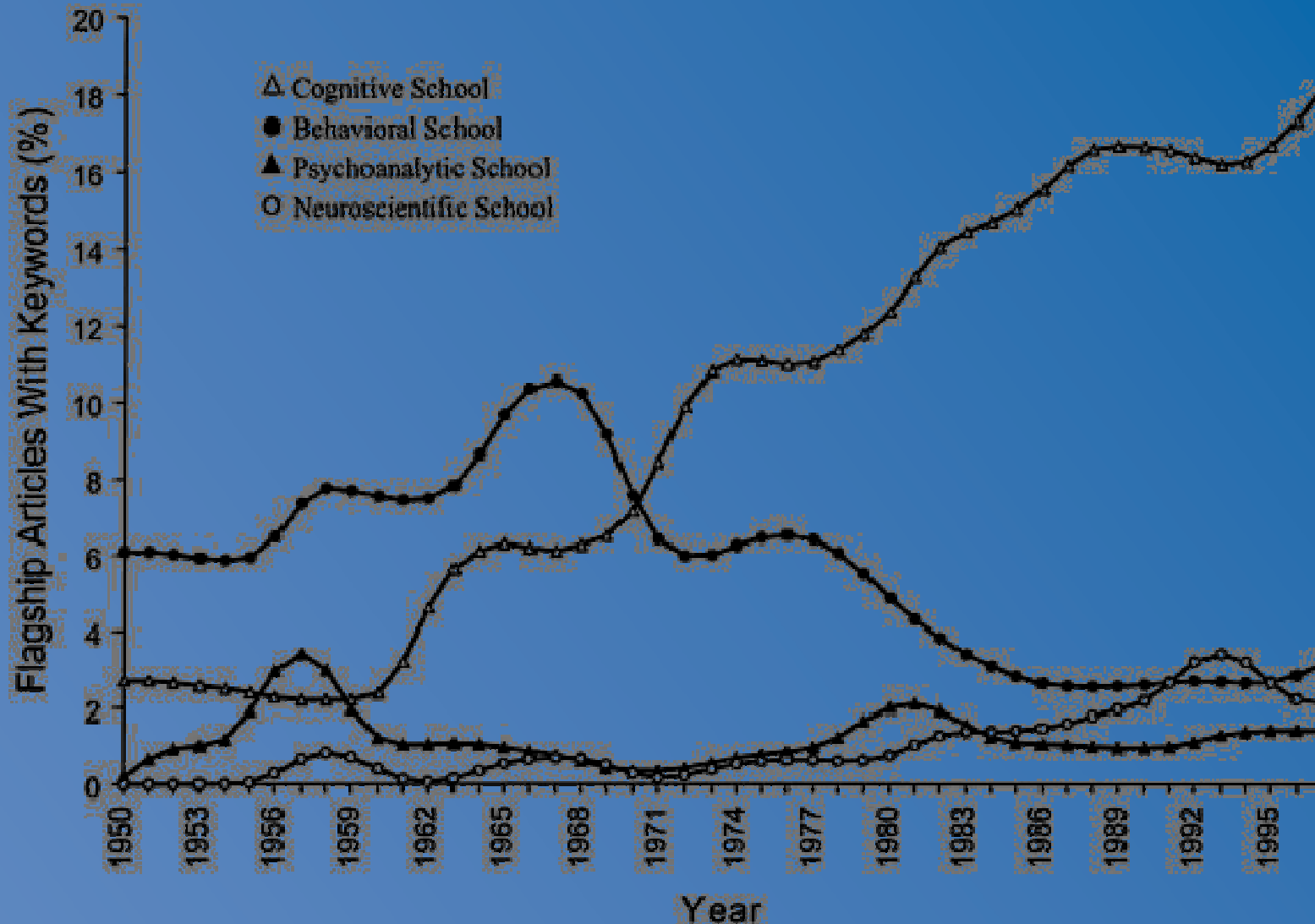

J. Rybár

J. Wiedermann

CS a ostatní přístupy

Paradigmata CS

Existence reprezentací

Reprezentacionismus

Nonreprezentacionismus

Obecný přístup

Kognitivismus

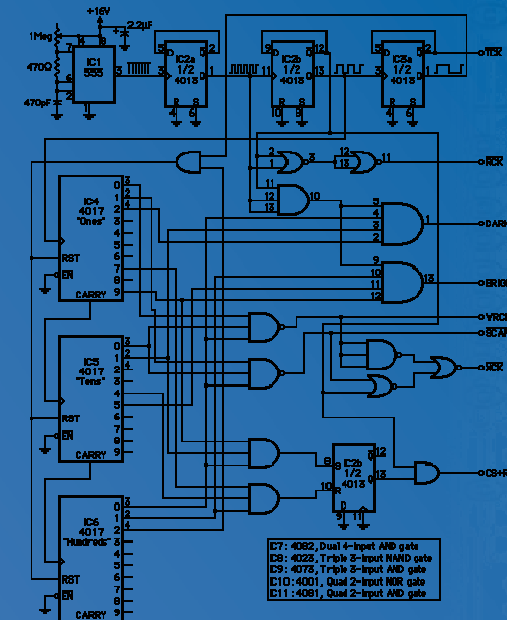
Konekcionismus

Enaktivní přístup

Způsob tvorby reprezentací

Designérský

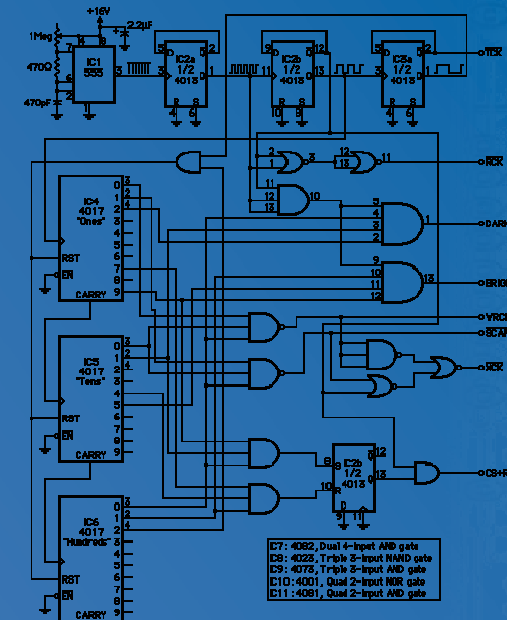
Učitel'ský

Oblasti aplikace

1. Prohledávání stavových prostorů
2. Expertní systémy
3. Neuronové sítě
4. Multiagentní systémy
5. Paralelismus
6. Kvantové počítače
7. Robotika
8. Genetické programování
9. Sebemodifikující hardware

V případě odhalení mechanismů, které konstituují lidské kognitivní schopnosti, a jejich úspěšného napodobení, je možné aplikovat takovéto poznatky do všech oblastí lidské činnosti.

Konkrétní aplikace

1. Prohledávání stavových prostorů

Různé typy her u kterých lze dospět k řešení algoritmickou cestou

Šachové programy – Deep Blue apod.

2. Expertní systémy

Systémy se znalostními bázemi pro specifické oblasti

GPS – pokus o tvorbu systému řešícího obecně zadanou úlohu

MYCIN – program pro pomoc při lékařské diagnostice infekčních chorob

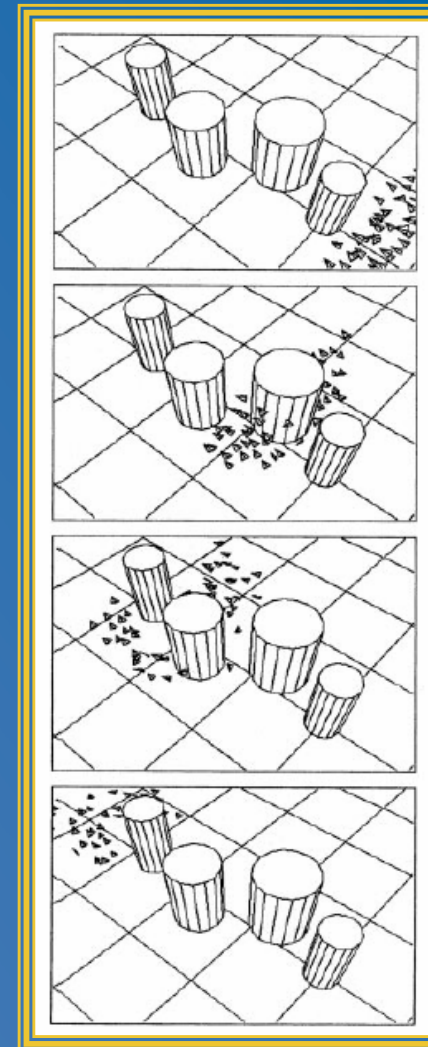
CYC – pokus o vytvoření báze obsahující znalosti common sense

SOAR – hybridní generace expertních systémů

Konkrétní aplikace

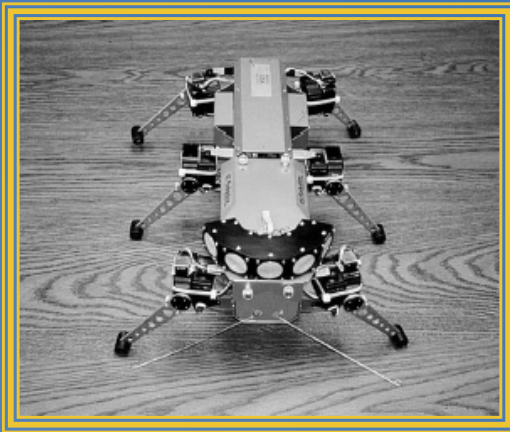
- 4. Multiagentní systémy**
- A-Life – specifická oblast simulace jak agentů tak prostředí.
- Boids – simulace průběhu letu hejna „ptáků“
- Framstick – program pro tvoření umělých societ a sledování jejich interakcí.
- The Sims – hra imitující reálný svět
autonomní agenti+pravidla kooperace

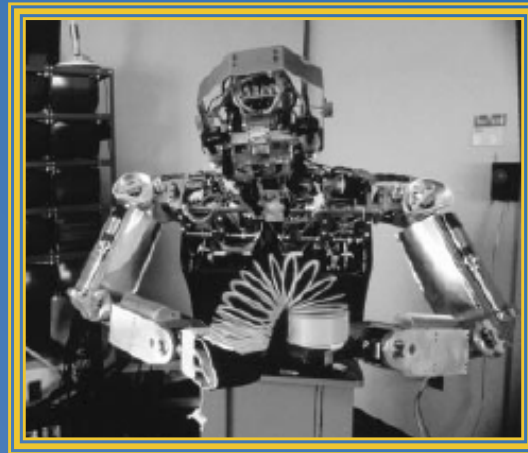
Konkrétní aplikace

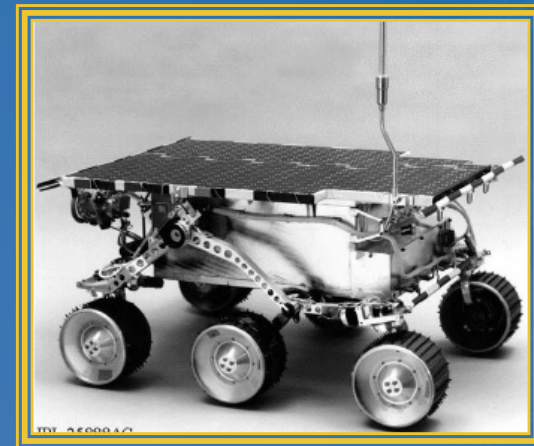
7. Robotika

Ghenghis

Cog

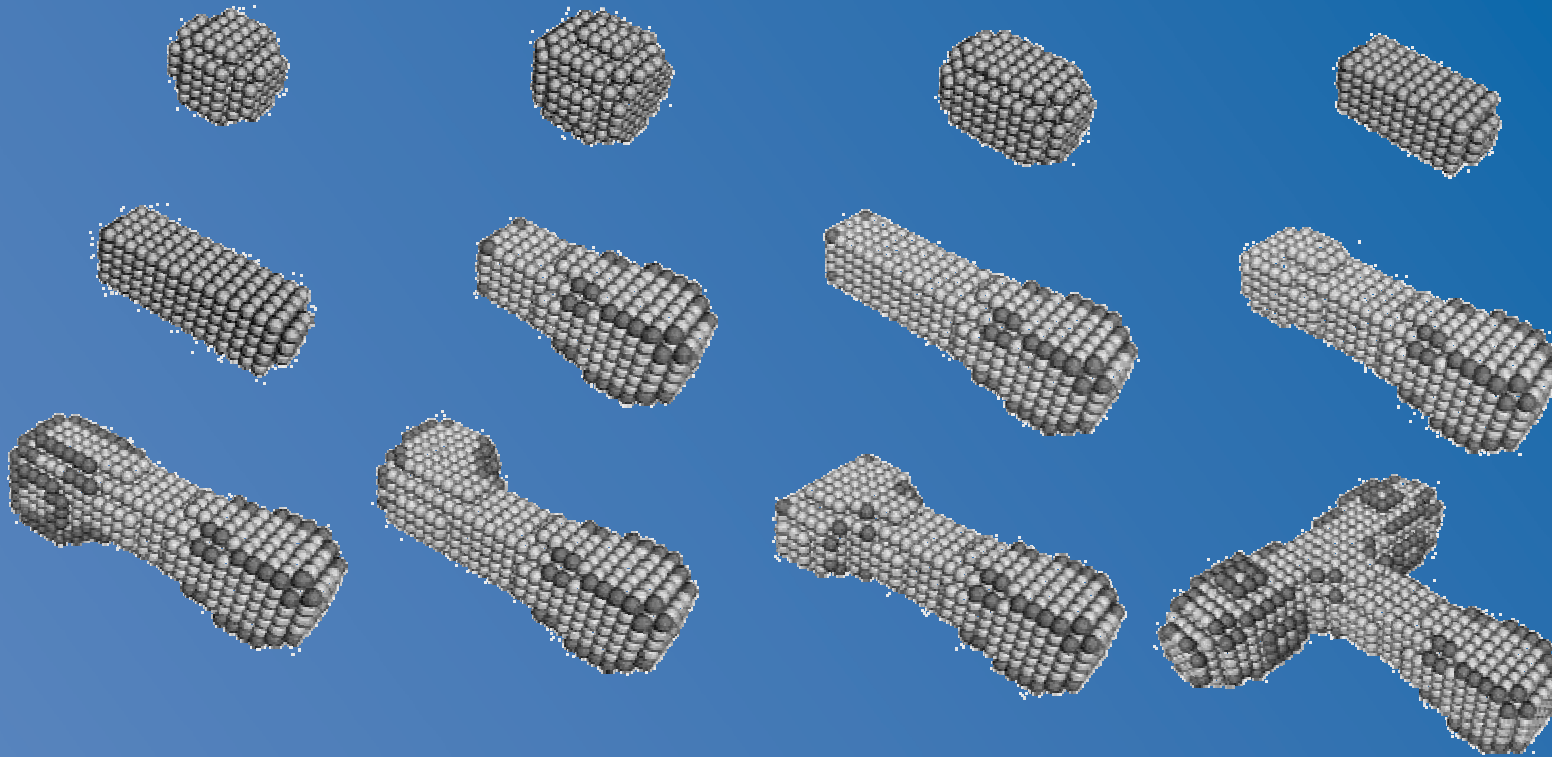

Mars Sojourner

Konkrétní aplikace

8. Genetické algoritmy

Fylogenetický vývoj organismu za použití Artificial Evolutionary System.

Cílem bylo vytvořit tvar písmene T. Vychodí populace obsahovala 40 jedinců. Na obrázku jsou znázorněny nejlépe oceněné tvary po každé šesté generaci. Výsledného tvaru bylo dosaženo v 72 generaci, kdy počet buněk organismu vzrostl na 1400.

Současnost

Oblasti zájmu

1. Rozpoznávání obrazu
2. Analýza a syntéza řeči
4. Kategorizace, konceptualizace
3. Počítačová lingvistika
4. Mentální reprezentace
5. Řešení problémů
6. Rozhodování
7. Plánování
8. Vtělěná robotika
9. Strojové učení

Současnost

Klíčové oblasti

1. Vědomí
2. Emoce
3. Vývoj
4. Sémantika

Současnost

CogSci2006 – 26.-29.7.2006 – Vancouver, Kanada

Konference byla členěna do následujících sekcí:

Deduktivní usuzování

Kategoriální učení

Metareprezentace a sociální kognice

Jazyková akvizice

Pohyb a rozpoznávání objektů

Kategorizace a koncepty

Percepce a vědomí

Současnost

CogSci2006 – pokračování

Indukce

Kauzální uvažování

Percepce tváří

Rozhodování

ACT

Lexikální sémantika

Zpracování vět a pragmatika

Kognitivní modelování v reálném prostředí

Analogie

Paměť

Komunikace

Pozornost a prostor

Intencionalita

Porozumění a kontext

Učení

Prostorové procesy

Interakce člověka a stroje

Ukotvení konceptů

Metafory

Neuroekonomie

Kulturní modely v kognici

Současnost

Kognice a umelý život VI. – 28.5. – 1. 6. 2006 – Třešť, Česká republika

Konference nebyla speciálně členěna. Některé příspěvky pro ilustraci:

Michal Bída, Cyril Brom, Rudolf Kadlec: *Význam emocí pro umělé bytosti*

Ivan M. Havel: *Prožívání epizodických situací - modality a hraniční případy*

Věra Kůrková: *Matematické modelování generalizace*

Karel Pstružina: *Abstrakce, komparace a generalizace*

Martin Takáč: *Kognitivní sémantika rozlišovacích kritérií*

Peter Trebatický: *Korektura textu neuronovými sítěmi s echo stavmi*

Jiří Wiedermann: *Chtěli byste být mozem v baňce, anebo o důležitost vtělenosti
a situovanosti při rozvoji mentálních schopností kognitivního
agenta*

Současnost

Kognice 2006 – 6.-7.10.2006 – Praha, Česká republika

Konference se koná při příležitosti nedožitých 70. narozenin PhDr. Miluše Sedlákové, CSc

Témata

Kognice a problémy moderní doby

Vnímání: Otázky objektivity

Umělá inteligence

Člověk v prostoru

Obrazy mysli v jazyce

K odhalení významu

Mysl a myšlení

Jazyk a kognice

Současné projekty

Po celém světě působí tisíce pracovišť, které se podílejí na výzkumu a vývoji projektů CS. Mezi nejznámější patří:

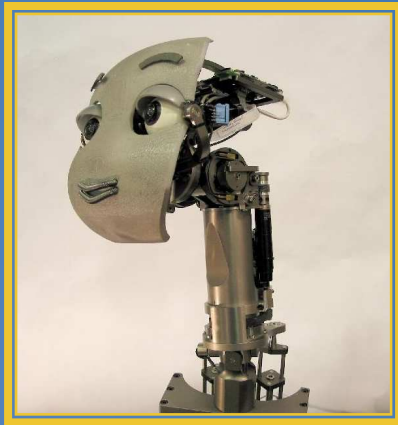
1. Japonská robotika – důraz je kladen na praktickou stránku a upotřebitelnost.

Současné projekty

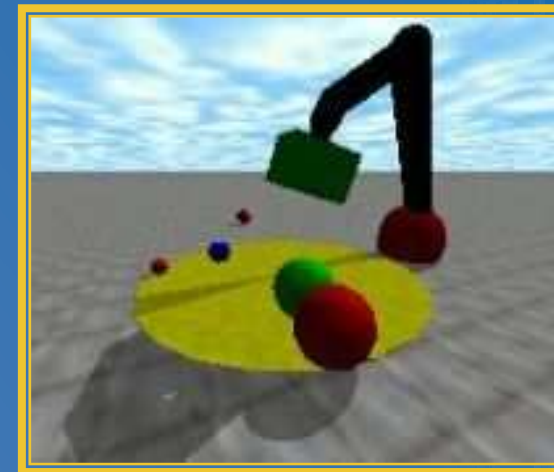
2. **Laboratoře MIT** – univerzita, která stála u zrodu CS si zachovává své výhradní postavení. Jsou zde laboratoře UI, neurověd, robotiky ap.

Mertz

Seeing meaning

SimRip

Současné projekty

3. **Brain building** – projekt profesora H. de Garise. Jedná se konstrukci lidského mozku za pomocí bloků na principu FPGA, které jsou postupně rozšiřovány o další moduly.

Současné projekty

4. Evropská unie – pod záštitou rámcových projektů probíhá na evropských univerzitách výzkum v oblasti vtělené robotiky, který má za cíl stáhnout náskok pracovišť v USA a Japonsku. Mezi současné projekty patří.

BACS Bayesian Approach to Cognitive Systems

COSPAL Cognitive Systems using Perception-Action Learning

COSY Cognitive Systems for Cognitive Assistants

DECISIONS-IN-MOTION Neural Decision-Making in Motion

GNOSYS An Abstraction Architecture for Cognitive Agents

ICEA Integrating Cognition, Emotion and Autonomy

MACS Multisensory Autonomous Cognitive Systems

MindRaces Mind RACES: from Reactive to Anticipatory Cognitive Embodied Systems

Současnost

5. **Robotický sport** – spíše pro odlehčení. Již několik let probíhají mistrovství světa v robofotbale. Na vývoji „hráčů“ a tvorbě strategií pracují specializované týmy.

Shrnutí

Kognitivní vědy :

- interdisciplinární přístup
- vznikly v polovině minulého století
- zabývají se myšlením, inteligencí a dalšími poznávacími procesy
- paradigmatem je člověk jako informaci zpracovávající systém
- integrují v sobě poznatky z více oblastí
- navazují na analytickou filozofii
- ale snaží se být přístupem syntetickým (syntetizujícím)
- kladou důraz na možnosti napodobování
- nevyznávají jednotnou architekturu či metodologii
- nabízejí značné možnosti v oblasti aplikace

Příště

V následující hodině se budeme zabývat

Filozofií mysli

Článek k prostudování:

Ivan M. Havel : Přirozené a umělé myšlení jako filosofický problém

V informačním systému jej naleznete v sekci studijních materiálů.

Můžete jej nalézt také na webové adrese

nebo v knize

Mařík, O. (Ed.). (2001). Umělá Inteligence (3). Praha: Academia.

Konec

Děkuju za pozornost

